

Severokorejský policajt:
„Se mnou nejsou žádné žerty!“

S režisérkou Lindou Jablonskou nás spojuje dílčí zkušenost – byť každý jindy, navštívili jsme Severní Koreu. **LINDA JABLONSKÁ (30)** během pěti dnů, které v této – nedostupné a většinou apokalypticky líčené – zemi strávila, natočila dokumentární film. Jmenuje se *Vítejte v Severní Koreji* a premiéru měl minulý pátek.

VÍTEJTE V SEVERNÍ KOREJI

Vojenská služba trvá v KLDK sedm let

Jak vznikl nápad odjet do Severní Koreje a natočit tam film?

Objevila jsem nabídku cestovní kanceláře a přišlo mi legrační, že se pořádají zájezdy do takových zemí, jako je Severní Korea. Že už jsme na tom tak dobře, že jezdíme na dovolenou do koncentráku. **Že se koncentrák stává turistickou atrakcí jako pyramidy ...**

Přesně tak, a navíc, dnešní doba je o zážitcích – každý už všechno

se zbohatlíci nechávají za několik tisíc dolarů zavírat na dovolenou do napodobeniny stalinských lágrů. Za vlastní prachy kopou příkopy.

Byl tohle motiv pro většinu lidí, kteří se na zájezd přihlásili?

Další jednoduše uvažovali, že severokorejský režim brzy padne a oni chtějí vidět, jak vypadá. A nakonec tu byla ještě jedna podstatná motivace: tihle lidé chtěli

strašně důležitou roli. Zvláště starší lidé hodně vzpomínali, protože spousta věcí je v Severní Koreji podobná, jako byla kdysi u nás.

Takže váš film je víc o nás – o Češích – než o Severní Koreji a Severokorejích?

Chtěla jsem, aby tam byla obě témata. Samozřejmě že chci ukázat na to, že v této zemi existuje nějaký problém probudit mediální zájem. Na festivalu *Jeden svět* jsem

rovněž mít tak napěchovaný program, že o tom všem vlastně ani nemáte čas přemýšlet.

Co to bylo za program?

Třeba obrovské Muzeum darů, kde shromáždili všechny dárečky, co Kim Ir-sen a Kim Čong-il dostali, a mimochodem, v české vitrině jsou předměty od soukromých firem docela nového data. Mauzoleum, prezidentský palác, vzorové JZD, nějaká přehrada, kterou Kim Ir-sen geniálně inženýrsky přešil. Také nás odvezli na hranici s Jižní Koreou, aby nám ukázali svoji armádu, jak je sympatická a milá. Samozřejmě vůdcův rodový domek. Dům pionýrů, což byl obzvláště příšerný zážitek, a můj oblíbený Kabinet otázek a odpovědí, kde se dozvíte odpověď na každou otázku. Stačí?

Není to vlastně nemorální, jezdit na takové zájezdy?

Samozřejmě, tuhle otázku jsem řešila celou dobu. A nejen já. Člověka přepadala tíseň, deprese, pocit nepatřičnosti – co tady, sakra, dělám?! Posílám dolary na přímý účet Kim Čong-ilovi. Přezírám se ve zlaté kleci, zatímco o kus dál nemají lidi co jíst. Navíc jsme se

potkala severokorejského uprchlíka a ptala se ho, co může člověk ze střední Evropy pro jeho zemi udělat. Každý článek, každý film a mediální pozornost jsou pro moji zemi důležité, řekl mi tehdy.

Ale, ano, na druhé straně je film o nás. Proč chceme za pětadesát tisíc podstoupit týden prudy. Vstávat v sedm, nemít ani chvíli volného času. Na vlastní dovolené poslouchat jako hodinky, zažívat jedno omezení za druhým a zá-

Povinná úklona před sochou Kim Ir-sena v Pchjongjangu

nejspíš stali součástí jejich vlastní propagandy.

Jak?

Motali se kolem nás s kamerou, natáčeli nás na vystoupení pionýrů – my tleskali jako o život a oni to nejspíš večer pustili v televizi – podívejte, jak se lidi ze Západu obdivují našemu režimu. Na druhé stranu si člověk říká: Třeba na našem příkladě Severokorejci uvidí, že jde žít i jinak, jak jsme oblečení, že nám na krku visí foťáky. Jenže ...

Jste skeptická – k takové ideové diverzi? U nás přece fungovala.

Kolik lidí nás dohromady vidělo? V Pchjongjangu nějaká privilegovaná vrstva, která tu má dovoleno žít. Vesničané zahlédli maximálně autobus s cizinci a bůhví, co jim k tomu napovídali. Vážně, nebýt filmu, sama bych do Severní Koreje nikdy nejela.

Ale těm pionýrům jste tleskala?

To byla strašně složité situace. Zavedli nás na propagandistické vystoupení – bylo to šílený, totální cirkus. Ty děti byly jako roboti, ze všeho kapal nepředstavitelný dril. A teď: máte jim zatleskat, nebo ne? Jasně že jim zatleskáte.

Nemůžete se začít smát, jednoduše je to neslušné a děti za vládnoucí režim nemohou. Mají radost, že jim někdo tleská. Vaše bezmocnost vymanit se z toho divadla je v tu chvíli úplně stejná jako jejich. **Tohle dilema vnímali všichni Češi v zájezdu?**

Naopak, skoro všem se to líbilo. Byli nadšení, jak to měli pěkně se cvičené. Ale samozřejmě jiní to považovali za totální úchylnost.

Asi jsme národ spartakiády.

Totéž – klanění. Najednou jste v situaci, že jdete a jako magor se klaníte masovému vrahovi, respektive jeho soše. A když to neuděláte? Co se stane? Urazíte svoje průvodce a možná jim způsobíte nějaké problémy. To si každý rozmyslí.

Nebo teď od některých diváků poslouchám, proč jsme se neptali na jejich koncentráky. Jenomže ta-

ková aspoň trochu vhodná situace během celého zájezdu nenastala. Nemůžete přijít za svou průvodkyni a vybafnout na ni: Tak kde máte ty lágry? Je to neslušné. Kontakt mezi vámi je celou dobu velmi opatrný, panuje zdvořilost a uctivost. **Dá se říct, že vás průvodci vydírají odkazem na slušnost?**

Nejen odkazem na slušnost, ale i zodpovědností za jejich osud, a to je strašně silný moment. Všichni jsme věděli nebo předpokládali, že naši průvodci jsou tajní. Jedni z mála lidí v téhle zemi, co se dostanou do styku s cizinci, hovoří cizími jazyky, jsou vyškolení, ale stejně ... když jsme přijeli a průvodce, jenž mluvil česky a doprovázel předchozí skupinu, ve které jste byl i vy, chyběl, zaskočilo nás to. Fakt. Najednou se musíš ptát: Co s ním vlastně je? Kam se poděl? Co když tu není kvůli tomu, že jste se při předchozím zájezdu chovali nějak špatně nebo vyšly v Reflexu články, jež se jim nelíbily, a on skončil někde v lágru?

Od začátku zájezdu žijete v přesvědčení, že když porušíte pravidla, nedoplatíte na to vy osobně, ale vaši průvodci. A nikdo neví, →

„CO TADY, SAKRA, DĚLÁM?! PŘEZÍRÁM SE VE ZLATÉ KLECI, ZATÍMCO O KUS DÁL NEMAJÍ LIDI CO JÍST.“

viděl, pyramidy i pláže, a teď chce něco neobvyklého zažít, něco, co ostatní nepoznali. A pak se objeví takováhle příležitost! Někdy jsem měla pocit, že někteří lidé ze zájezdu se celou dobu těší, až už to budou mít za sebou a budou to všechno doma nebo někde v hospodě vyprávět.

Asi už jsme docela zpovykáná společnost.

Spíš bohatá, sebevědomá, bez vážnějších problémů. V Rusku

li porovnat severokorejskou přítomnost s vlastní minulostí. Aby si mohli říct: to jsme rádi, že to máme za sebou! Už dvacet let žijeme ve svobodné zemi, tak si jedeme do KLDK připomenout, jaké to vlastně bylo – ta totalita.

Něco jako pocit satisfakce?

Uspokojení, že už je to za námi a nemusíme v tom žít. Kdybych v Severní Koreji natáčela skupinu Holanďanů, byl by to úplně jiný film. Společná minulost tu hraje

Režisérka Linda Jablonská a povedená dvojice vůdců

Gigantický hotel uprostřed hlavního města, na jehož dostavbu nezbyly peníze

jak daleko mohou takové důsledky jít. Takže průvodci slouží jako rukojmí a zároveň vás vydírají apelem na vaši slušnost a prostou snahu neublížit.

Ale oni jsou bezprostředně spojeni s mocenským aparátem, to je, myslím, bez debat.

Jenomže my předpokládali, že nám přidělí nějakou estébačku, a ona se z ní vyklubala strašně milá paní. Normálně jsme se do ní zamilovali. Byl to hrozný pocit – ta bezmoc, když jsme odjížděli, ona nám mávala z perónu a já věděla, že jí nemůžu napsat, zavolat nebo něco poslat. Že se nikdy nedozvím, co s ní bude.

A víte, jak reagovali lidi ze zájezdu při cestě domů? Dej si do toho filmu, co chceš, jen ať jí to, proboha, neublíží. A fakt je, že jednu důležitou scénu jsem tam právě z toho důvodu nedala ... tak jí vlastně nebudu popisovat ani teď. **Pořád platí: milá, ale estébačka.**

Přijela jsem domů a vypravovala to tátovi. Ty jsi se zbláznila, vždyť ta si žije jako královna, úplně bolševická high society, takhle jsou vycvičení, aby si k nim přilnula a slušnost ti nedovolila udělat nějaký jim nepříjemný věci.

Možná měl pravdu. Ale stejně se nemůžu zbavit dojmu, že tahle paní věděla, jaký ten režim ve skutečnosti je.

Já se vám sice snažím oponovat, ale naprosto tomu rozumím. Měl jsem podobné pocity. A teď mi přirozeně bude vrtat hlavou, co je s tím průvodcem, který nás tehdy doprovázel.

Navic, přímo v Severní Koreji snadno podlehnete představám o konspiraci. Část lidí tam ostatně kvůli tomu jede – nechávají se unášet adrenalinem, spekulují o odposlechu na každém kroku, právě tohle je pro ně zážitková tu-

ristika. Kdyby se nakonec dozvěděli, že je nikdo v hotelovém pokoji neodposlouchává – a po pravdě řečeno, proč by to vlastně dělal –, stoprocentně by byli zklamáni. Na druhé straně, neustále se kolem vás vyskytuje spousta podivných indicií.

Mohli jste s někým mluvit?

Kromě průvodců jen s jedním vojákem na hranici s Jižní Koreou, což byla taková cvičená opičce, jinak nás k nikomu nepustili. Na Prvního máje jsme mohli půl hodiny chodit po areálu s atrakcemi, byl to takový parčík zábavy pro vyvolené, kam svezli všechny

turisty, co měli v zemi, aby si zahráli s místní mládeží fotbal a oni si to mohli natočit a pustit v televizi. Takže jediný – doufám, že opravdu náhodný a improvizovaný – rozhovor jsem vedla s několika studenty v Národní knihovně.

O čem jste mluvili?

Pořád dokola se ptali, jak se mi líbí počasí, a když jsem jim řekla, že jsem studovala v Americe, tak se odtáhli. Víc jsem nestihla, naši průvodci mě zase tím strašně slušným, ale naléhavým způsobem odvolali. A já nakonec stejně nevím, jestli ta situace nebyla nahraná. Třeba to setkání připravili, aby nám ukázali, jak se Severokorejci učí anglicky.

Proč? Když nemůžou nikam jezdit.

Abyste dělali průvodce.

To ano.

Nebo jedeme po silnici, široko daleko není člověk, a najednou díra přes celou šířku a Korejci ji zasypávají. Tak jim pomůžeme. Vypadají sice jako z pracovního táboru, ale jsou strašně milí, veselí a je s nimi strašná švanda. Takže, byla to náhoda, nebo zinscenovaná situace?

Podle vás?

Já myslím, že to byla náhoda. Proč by se v největší knihovně v hlavním městě nemohly vyskytovat děti nejvyšších kádrů a proč by se anglicky nenaučily pár vět o počasí. A proč by se lidi, kteří spravují silnici, nemohli smát a být milí. I když žijí v Severní Koreji. Třeba právě z toho, že nevědí, jak to vypadá jinde na světě, že nemají žádné srovnání, plyne tohle jejich štěstí. A pak, proč by lidé v totalitním režimu nemohli v soukromém životě prožívat šťastné chvíle, být veselí, zamilovat se. Čím víc času od zájezdu uplynulo, tím jsem ke všem konspiračním teoriím skeptičtější. **Pří limitech toho, co jste viděla – je podle vás korejský režim silný, nebo slabý?**

Vlastně slabý, soudě podle toho, jak naivně se nás snažil přesvědčit. Na severokorejském konzulátu v Praze mi před odjezdem řekli: Natoč to, co uvidíš. To znamená, že předpokládali, že všechno, co uvidíme, je bezva a slouží jim ke cti. Připomnělo mi to můj předchozí film *Kupředu, levá, kupředu, pravá* – mladí komunisté a konzervativci vnímali to, že jsem je točila, jako svoje promo. Přitom většina nor-

▼ INZERCE

Severokorejské spartakiády – cizinci je milují: Jak pěkně to mají secvičené!

málních lidí je v tom filmu vnímala spíš negativně.

Ale v kontextu okolního světa je ten režim silný, protože udržet třicet dvacet miliónů lidí v totalní izolaci a nevědomosti, to přece není jen tak.

Až budete číst zprávy o hladomoru v Severní Koreji, budou pro vás uvěřitelné?

Určitě. Jestli to, co nám ukázali, považují za reprezentativní, jak potom vypadá to, co repre-

zentativní z jejich pohledu není? Viděla jsem aspoň letmo lidi na vesnici a to je velká bída. A jak se žije někde v horách? Tam si dovedu představit lágry i hladomor.